

Biuletyn Faunistyczny

Polski Środkowej

Kręgowce

- Liczenie zimujących ptaków wodno-błotnych w Regionie Łódzkim
- Przestrzenne zróżnicowanie parametrów rozrodczych rybitwy białowąsej *Chlidonias hybridus* w obrębie kolonii lęgowej na Zbiorniku Jeziorsko
- Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na terenie Ziemi Łódzkiej w 2011 roku
- Wyniki obrączkowania ptaków na zbiorniku Jeziorsko w roku 2011
- Jak określić, ile warte są bociany w bocianich wioskach?

Biuletyn Faunistyczny Polski Środkowej Kręgowce jest pismem o charakterze informacyjnym. Powstał on na początku 1995 roku w celu możliwie szybkiego prezentowania informacji o aktualnie realizowanych przedsięwzięciach dotyczących fauny kręgowców Polski Środkowej. Adresujemy go do wszystkich zainteresowanych poznawaniem i ochroną zwierząt kręgowych tego obszaru.

REDAKCJA NAUKOWA:

dr Tomasz Janiszewski

AUTORZY:

Mikołaj Czajkowski

Maciej Giergiczny

Tomasz Janiszewski

Adam Kaliński

Krzysztof Kaczmarek

Łukasz Krajewski

Jakub Kronenberg

Piotr Minias

Anna Piasecka

Piotr Tryjanowski

Radosław Włodarczyk

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD:

Artur Pędziwilk

DRUK:

Uniwersytet Łódzki

Liczenie zimujących ptaków wodno-błotnych w Regionie Łódzkim

Adam Kaliński
Zakład Dydaktyki Biologii i
Badania
Różnorodności Biologicznej UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

W dniach 14. -25. stycznia 2012 odbyła się tradycyjna akcja liczenia ptaków wodno-błotnych oraz szponiastych w dolinach największych rzek Regionu Łódzkiego. Liczeniem objęto ponad 400 km dolin rzecznych, zbiorniki zaporowe: Jeziorsko, Sulejowski, oraz zbiorniki KWB „Bełchatów”. Niektóre z kontrolowanych odcinków weszły w skład ogólnopolskiej akcji – Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych. Tegoroczne liczenie odbywało się w dość sprzyjających warunkach terenowych. Stany wód większości kontrolowanych rzek i zbiorników były niskie bądź średnie. Warunki pogodowe były średnie, zwłaszcza w początkowym okresie liczenia, kiedy obfite opady śniegu utrudniały obserwacje. Okres zimy poprzedzającej akcję charakteryzował się wysokimi temperaturami i łagodnym przebiegiem. Większość zbiorników wód stojących nie była pokryta lodem a na polach nie zalegała pokrywa śnieżna. Dopiero podczas tygodnia zimowego liczenia nadeszło ochłodzenie połączone z opadami śniegu.

Łagodna zima sprawiła, że liczba zimujących ptaków na terenie regionu łódzkiego była wysoka. Odnotowano ponad 37 tysięcy osobników należących do 47 gatunków. Warto podkreślić, że jest to ponad dwa razy więcej niż w roku ubiegłym. W bieżącym sezonie, ze względu na brak zlodzenia szczególnie dużo zimujących ptaków przebywało na zbiornikach zaporowych Jeziorsko i Sulejowskim (odpowiednio prawie 20 tysięcy i ponad 2 tysiące). Tradycyjnie najliczniej zimującym gatunkiem była krzyżówka, której stwierdzono ponad 18,5 tysiąca osobników (50% ogółu zimujących ptaków), warto też zwrócić uwagę na licznie w tym sezonie stwierdzane gęsi zbożowe, nurogęsi, cyraneczki, łyski, śmieszki i głowienki. Stosunkowo często obserwowano również gągoły, łabędzie nieme, mewy białogłowe i srebrzyste i czernice. Podczas tegorocznego liczenia stwierdzono tylko nieco ponad 200 zimujących kormoranów. To liczba zbliżona do ubiegłorocznej, ale trzykrotnie mniejsza, niż przed dwoma laty. Poza zbiornikami szczególnie atrakcyjne dla zimujących ptaków były kolejno doliny Warty, Neru, Pilicy i Bzury. Także zbiorniki przy KWB i elektrowni Bełchatów były w tym roku ważnym miejscem zimowania. Stwierdzono tam ponad 1200 osobników zimujących ptaków. Zestawienie liczebności poszczególnych gatunków przedstawiają tabela 1 i 2.

Rok 2012 obfitował w obserwacje ciekawych, widywanych stosunkowo rzadko o tej porze roku gatunków ptaków. Wśród najciekawszych wymienić należy stwierdzenie uhli (6 os., Jeziorsko, A. Kleszcz i inni, 9 os., zb. Sulejowski, M. Wężyk i inni), edredonów (8 os. Jeziorsko, A. Kleszcz i inni), czajek (14 os., Jeziorsko, T. Janiszewski i inni, 1 os., Ner, P. Minias), kulików wielkich (21 os., Jeziorsko, T. Janiszewski i inni), żurawi (14 os., Jeziorsko, T. Janiszewski i inni), czapli białych (12 os., zb. Sulejowski, M. Wężyk i inni), mewy żółtonogiej, ohara, perkoza dwuczubego, szlachara (1 os., Jeziorsko, T. Janiszewski i inni), świstuna (1 os., Pilica R. Włodarczyk i A. Słaby) rożeńca (1 os., zb. Sulejowski, M. Wężyk i inni) i ogorzałek (2 os., Jeziorsko, T. Janiszewski i inni). Odnotowano również obecność 3 os. kokoszki na Nerze (1 os.) i Widawce (2 os.). Na szczególną uwagę zasługuje wyjątkowa obserwacja pojedynczego nura rdzawoszyjnego dokonana na Warcie przez P. Gaszyńskiego i J. Hejduka.

Najliczniej obserwowanym ptakiem szponiastym był myszołów zwyczajny, myszołowy włochoate natomiast obserwowano tylko pięciokrotnie. Stwierdzono również nieliczne jastrzębie, krogulce i pustułki. W bieżącym sezonie stwierdzono dużo, bo aż 22 zimujące osobniki bielika. Bez wątplenia najciekawszą tegoroczną obserwacją, jeśli chodzi o ptaki szponiaste, było stwierdzenie wyjątkowo u nas zimującego dorosłego sokoła wędrownego na Warcie poniżej zbiornika Jeziorsko (T. Janiszewski i R. Włodarczyk). Ponadto stwierdzono pojedynczego drzemlika (Pilica, K. Serafin i A. Kornacki) i błotniaka zbożowego (S. Marczak, K. Makowski i M. Gładalski).

Tegoroczne liczenie zimujących ptaków nie mogłoby odbyć się bez pomocy licznej rzeszy obserwatorów. Lista wszystkich Koleżanek i Kolegów uczestniczących w tej akcji znajduje się poniżej. Wszystkim uczestnikom gratuluję owocnych obserwacji i dziękuję za ogromny wysiłek włożony w tegoroczne liczenie i poświęcenie swojego czasu. Zapraszam na kolejne liczenie w przyszłym roku.

Uczestnicy: Adam Kaliński, Agata Kolasa, Anna Kleszcz, Artur Kornacki, Aleksandra Makarewicz, Andrzej Słaby, Anna Bednarek, Anna Gapys, Bartosz Lesner, Dawid Ryżlak, Emilia Kil, Ewa Kos, Ignacy Słomczyński, Jacek Dymitrowicz, Jakub Grabowski, Jakub Kronenberg, Janusz Hejduk, Jarosław Krajewski, Jarosław Wawrzyniak, Kacper Lisiak, Kamil Makowski, Katarzyna Bajera, Katarzyna Gawłos, Katarzyna Wieteska, Konrad Malec, Krzysztof Serafin, Krzysztof Trepka, Łukasz Krajewski, Maciej Kamiński, Maciej Wieczorek, Marcin Kaźmierczak, Marcin Kociniak, Marcin Markowski, Marcin Wężyk, Mateusz Cichy, Michał Gładalski, Piotr Gaszyński, Piotr Minias, Radosław Włodarczyk, Robert Słomczyński, Sławomir Marczak, Sylwester Lisek, Tadeusz Musiał, Tadeusz Osicki, Tomasz Błaszczuk, Tomasz Janiszewski, Tomasz Stoszek, Wojciech Pawenta, Zbigniew Kołodzki.

Gatunek	Warta	Jeziorsko	Ner	Grabia	Widawka	kopalnia	Bzura	Pilica	Sulejowski	RAZEM
Myszołów	2		16	5	4		35	2	1	65
Bielik	6	7	5				1		3	22
Jastrząb			2	1	1		3			7
Krogulec			3				1	1		5
Myszołów włochoaty							5			5
Srokosz	2		1	1	1					5
Pustułka			1					1		2
Błotniak zbożowy			1				1			2
Myszołowy nrozp			1							1
Drzemlik								1		1
Sokół wędrowny	1									1
RAZEM	11	7	30	7	6	0	46	5	4	116

Tab. 1. Liczebność ptaków szponiastych zimujących w regionie łódzkim w roku 2012.

Gatunek	Warta	Jeziorsko	Ner	Grabia	Widawka	kopalnia	Bzura	Pilica	Sulejowski	RAZEM
Krzyżówka	4475	4547	2596	635	428	1173	1347	2036	1291	18528
Gęś zbożowa	217	5390	193				80			5880
Nurogęś	100	1711	1	2	1	8	11	37	573	2444
Cyraneczka		2000	222	4		5	2		10	2243
Łyska	81	1280				5	2			1368
Śmieszka	150	961						1		1112
Głównika		1100								1100
Gęsi nrozp		700	107				80			887
Czernica	1	720				42		2	4	769
Łabędź niemy	88	277	7	24	5	18	36	206	73	734
Gągoł	30	341				1		128	160	660
Mewa srebrzysta/biał	31	320							4	355
Czapla siwa	109	80	8	3	9	5	3	19	14	250
Kormoran	102	96			6					204
Mewa pospolita	27	119								146
Perkozek	22		3	1	2	13	1	14	1	57
Bielaczek		50						3	1	54
Kulik wielki		21								21
Zimorodek	1			6	3		1	5	1	17
Gęgawa		10	6							16
Uhla		6							9	15
Czajka		14	1							15
Żuraw		14								14
Gęś białoczelna	1	7					5			13
Czapla biała									12	12
Łabędź krzykliwy	4							5		9
Edredon		8								8
RAZEM	5440	19778	3146	675	456	1270	1568	2457	2154	36944

Tab. 2. Liczebność najliczniejszych gatunków ptaków wodno-błotnych zimujących w regionie łódzkim w roku 2012 (pominięte gatunki uwzględniono w tekście)

Przestrzenne zróżnicowanie parametrów rozrodczych rybitwy białowąsej *Chlidonias hybrida* w obrębie kolonii lęgowej na Zbiorniku Jeziorsko

Piotr Minias

Zakład Dydaktyki Biologii i
Badania
Różnorodności Biologicznej UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

U wielu gatunków ptaków kolonijnych wykazano, że najgęstsze (centralne) części kolonii zapewniają parom lęgowym najskuteczniejszą ochronę przed drapieżnikami dzięki tzw. obronie grupowej. Z tego też powodu w obrębie kolonii rozrodczych ptaków dochodzi do intensywnej konkurencji o miejsca lęgowe. Jeśli osobniki o wyższej jakości wynikającej z wieku, większego doświadczenia bądź z lepszego stanu kondycji fizycznej zajmują najkorzystniejsze, centralne miejsca w kolonii, to rozkład taki jest zgodny z tzw. modelem centro-peryferycznym rozmieszczenia par lęgowych w obrębie kolonii. Pionierskie badania potwierdzające założenia modelu centro-peryferycznego przeprowadzono na mewie trójpalczastej i wykazano w ich trakcie lepszą kondycję fizyczną oraz wyższy sukces lęgowy ptaków gnieźdzących się w centrum kolonii (Coulson 1968). W późniejszych latach udowodniono, że wielkość lokalnych populacji tego gatunku mewy regulowana jest dostępnością miejsc lęgowych w centrach kolonii (Porter i Coulson 1987), a także wykazano wyższe współczynniki przeżywalności osobników tworzących centralne pary lęgowe (Aebischer i Coulson 1990). Istnieją jednak takie gatunki ptaków wodnych, których kolonie lęgowe nie spełniają założeń modelu centro-peryferycznego. W kolonii mew delawarskich *Larus delawarensis* Ryder i Ryder (1981) nie wykazali różnic w sukcesie lęgowym pomiędzy różnymi częściami kolonii, a Scolaro i inni (1996) zaobserwowali w kolonii rybitw jaskółczych *Sterna hirundinacea* losowy charakter wyboru miejsc lęgowych. Mimo tego rodzaju doniesień model centro-peryferyczny jest uznany za najpowszechniejszą formę przestrzennego rozkładu jakości par lęgowych w koloniach ptaków wodnych. Wydaje się jednak, że przeważa on wśród gatunków/populacji zakładających kolonie w homogennych siedliskach. Jeśli wewnątrz kolonii występuje niewielkie środowiskowe zróżnicowanie jakości miejsc lęgowych, sukces lęgowy powinien być determinowany przede wszystkim zagęszczeniem par lęgowych warunkującym skuteczną ochronę przed drapieżnikami. Tłumaczy to znaczne zagęszczenia par lęgowych notowane w koloniach gatunków zakładających gniazda na ziemi bez żadnej osłony zapewnianej przez ukształtowanie terenu bądź szatę roślinną.

W latach 2010-2011 badano przestrzenne zróżnicowanie parametrów lęgowych rybitwy białowąsej *Chlidonias hybrida* w kolonii na zbiorniku Jeziorsko. W roku 2010 analizowano gradienty przestrzenne wielkości zniesienia i objętości jaj w kolonii położonej na wysokości wsi Tomisławice. Kolonia podzielona była na cztery oddzielne skupiska gniazdowe (tzw. subkolonie). Podział ten uwarunkowany był rozmieszczeniem pól rdestu, na których umieszczone były gniazda rybitw.

W 2010 stwierdzono w kolonii obecność 125 gniazd, które zostały zmapowane przy pomocy przenośnego urządzenia GPS. Wykazano, że proces zajmowania terytoriów w kolonii rozpoczynał się od centralnych miejsc gniazdowych i wraz z postępującym sezonem przesuwał się w kierunku obrzeży pól rdestu. U par gniazdujących w centrach subkolonii wykazano większe zniesienia w porównaniu do par podejmujących lęgi w strefie peryferyjnej. Pary peryferyjne charakteryzowały się także większym zróżnicowaniem objętości jaj w lęgach. U mewowców stopień zróżnicowania objętości jaj w lęgu negatywnie wpływa na sukces lęgowy i wykazano jego spadek wraz z postępującym wiekiem osobników tworzących pary lęgowe (Sydeman i Emslie 1992). Wyniki te sugerują, że rybitwy białowąse gniazdujące w centrach subkolonii są osobnikami wysokiej jakości, a pary peryferyjne tworzone są przez osobniki młodsze, mniej doświadczone bądź w słabszej kondycji fizycznej. W 2011 roku badania uzupełniono o analizę przestrzennego zróżnicowania szybkości wzrostu piskląt i ich przeżywalności od momentu wyklucia aż do osiągnięcia zdolności do lotu. Pisklęta centralnych par charakteryzowały się istotnie szybszymi przyrostami masy ciała a także wyższymi wskaźnikami strukturalnego wzrostu. Wykazano także, że pisklęta wyklute w gniazdach położonych w centralnych częściach subkolonii miały większe szanse osiągnięcia zdolności do lotu, co spowodowane było wysoką śmiertelnością piskląt wyklutych na obrzeżach. Wyniki badań jednoznacznie potwierdziły założenia modelu centro-peryferycznego rozmieszczenia par lęgowych rybitwy białowąsej w kolonii na zbiorniku Jeziorsko.

Bibliografia:

- Aebischer, N.J., Coulson, J.C. 1990. Survival of the kittiwake in relation to sex, year, breeding experience and position in the colony. *Journal of Animal Ecology* 59: 1063-1071.
- Coulson, J.C. 1968. Differences in the quality of birds nesting in the center and on the edges of a colony. *Nature* 217: 478-479.
- Porter, J.M., Coulson, J.C. 1987. Long-term changes in recruitment to the breeding group, and the quality of recruits at a kittiwake *Rissa tridactyla* colony. *Journal of Animal Ecology* 56: 675-689.
- Ryder, P.L., Ryder, J.P. 1981. Reproductive performance of Ring-billed Gulls in relation to nest location. *Condor* 83: 57-60.
- Scolaro, J.A., Laurenti, S., Gallelli, H. 1996. The nesting and breeding biology of the South American Tern in Northern Patagonia. *Journal of Field Ornithology* 67: 71-24.
- Sydeman, W.J., Emslie, S.D. 1992. Effects of parental age on hatching asynchrony, egg size, and third-chick disadvantage in Western Gulls. *Auk* 109: 242-248.

Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na terenie Ziemi Łódzkiej w 2011 roku

Tomasz Janiszewski
Zakład Dydaktyki Biologii i
Badania
Różnorodności Biologicznej UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

Łukasz Krajewski
Dział Monitoringu i Badań
Naukowych
Biebrzański PN
Osowiec-Twierdza 8
19-110 Goniądz

Każdego roku przedstawiamy wykaz stwierdzeń rzadko pojawiających się gatunków ptaków, dokonanych na terenie Ziemi Łódzkiej. Obserwacje te dzięki pracy terenowej wielu Obserwatorów mogliśmy odnotować w kartotece regionalnej. Serdecznie dziękujemy wszystkim osobom, które przekazały dane o swoich obserwacjach; mamy jednocześnie nadzieję, że dane te zostaną jeszcze uzupełnione. Wykorzystano także informacje umieszczone na stronach internetowych: ptaki.org.pl, komisjafaunistyczna.pl, birdwatching.pl, forum.przyroda.org i listach dyskusyjnych: PTAKLiPPPtaki.pl. W roku 2011 stwierdzono dwa nowe gatunki dla terenu Ziemi Łódzkiej: pasterza różowego (Sz. Kielan) i sieweczkę morską (S. Niziński i S. Karpicki). Po raz pierwszy udowodniono gniazdowanie kani rudej (D. Anderwald, T. Janiszewski). Ponadto dokonano kolejnych obserwacji: bernikli rdzawoszyich (Ł. Krajewski, A. Kleszcz i inni), kormorana małego (T. Janiszewski i R. Włodarczyk), warzęchy (A. Kleszcz i inni), aż 3 błotniaków stepowych (R. Tęcza, M. Kociniak, M. Wężyk), mew trójpalczastych (B. Lesner i inni, M. Faber), wójcika (T. Janiszewski) oraz rybitwy popielatej (M. Faber). Ponoownie stwierdzono liczne gniazdowanie czapli białej na zbiorniku Jezioro (T. Janiszewski i inni) oraz łęg mieszany czarnowrona w Łodzi (P. Minias i inni).

Część obserwacji, która wymaga akceptacji Komisji Faunistycznej PTZool nie została jeszcze pozytywnie zweryfikowana. Dlatego zwracamy uwagę, że niniejsze opracowanie ma jedynie charakter orientacyjny i w części związanej z obserwacjami, które nie zostały zaakceptowane przez w/w Komisję, a powinny taką akceptację uzyskać nie tworzą zbioru faktów definiowanych przez KF PTZool jako tzw. fakty naukowe. Dlatego ich wykorzystywanie w innych publikacjach powinno się odbywać dopiero po ich zaakceptowaniu przez w/w Komisję.

Łabędź czarnodzioby. Wiosną odnotowano rekordową koncentrację na stawach w Walewicach – 161 ad. i 24 imm. 23.03 (RW). Duże stada spotykano także na innych kompleksach stawów w pradolinie warszawsko-berlińskiej: 64 os. 16.04 na stawie Rydwan i 51 os. 3.04 w Borowie (AK, ŁK). Poza pradoliną spotykany tylko kilkakrotnie na stawach w Chociwiu – maksymalnie 11 ad. i 1 imm. 16.03 (SK). Jesienią największe stada w dolinie Bzury spotykano na stawach w Psarach – maksymalnie 62 ad. i 4 juv. 13.12 (TP, GK). Poza stawami w dol. Bzury odnotowany: 6.11 – 1 ad. na zb. Jezioro (KiTM) oraz na stawach w gm. Czerniewice: 11.10 – 2 ad. w Chociwiu i 12-14.12 – 2 ad w Krzemienicy (SK).

Łabędź krzykliwy. Para gniazdująca na stawach w Ożarowie wyprowadziła 6 młodych (PA).

Gęś krótkodzioba. Stwierdzana tylko wiosną: dwukrotnie w dolinie Neru – po 1 ad. obserwowano 9.02 k. Leszna i 3.03 k. Wiesiołowa (ŁK),

27.02 na polach k. Ustkowa nad zb. Jeziorsko - 2 os., 20.03 w dol. Słudwi k. Złakowa Kościelnego - 1 os. oraz 27.03 w dol. Bzury k. Siemienic (ŁK, AK).

Gęś białoczelna. Dwukrotnie spotykano stada liczące po ok. 13 000 os. – 20.03 w dol. Bzury między Siemienicami i Kterami (TM) i 27.03 w dol. Neru między Kupininem i Chorzeplinem (AK, ŁK).

Śnieżycza duża. W dniu 2.12 obserwowano 1 os. na stawach w Borowie (TP – brak jeszcze akceptacji KF). Kategoria D (pochodzenie niepewne).

Bernikła kanadyjska. Na zbiorniku Jeziorsko obserwowano przez kilka miesięcy najprawdopodobniej tego samego ptaka - na początku czerwca w strefie cofki (PM), od 22.07 do 28.08 k. Skęczniewa przy tamie, a następnie ponownie na cofce aż do 30.12 (MF i inni). Ponadto 16.04 obserwowano 1 os. towarzyszącego parze łabędzi niemych na stawach w Borowie (JK, TJ i inni).

Bernikła północna. W dniu 29.10 obserwowana k. Rogóżna, a 30.10 ten sam osobnik był widziany na stawach w Walewicach (KŚ, JK, PG, ŁM, DK, PMA – akceptacja KF). Drugie stwierdzenie w regionie, kategoria D (pochodzenie niepewne).

Bernikła białolica. Podczas przelotu wiosennego obserwowana: w dolinie Neru 22. i 27.03 – 1 os. k. Chorzeplina (ŁK, AK); w dolinie Bzury 23.03 – 2 os. pod Orłowem (JG), 27. i 29.03 – 3 os. między Młogoszynem i Kterami (AK, ŁK, TS, RS) oraz 20.03 – 1 os. migrujący nad stawami w Walewicach (AK, ŁK); w dolinie Słudwi 20. i 27.03 – 1 os. k. Złakowa Kościelnego (AK, ŁK, DK, MP, MWi). Jesienią kilkakrotnie notowana na zb. Jeziorsko: 30.09 (ŁK), 11.11 (TJ) i 13.11 (AK) – spotykano pojedyncze ptaki, natomiast 1.10 obserwowano 9 os. (RW, TJ, BL), a 2.10 aż 16 os. (KK i RK). Ponadto 30.10 widziano 1 os. na stawach w Walewicach (ŁM, PG, DK, PMA).

Bernikła obroźna. W dniu 20.03 obserwowano 1 ad. w dolinie Bzury pod Orłowem (ŁK, AK), a w dniach 22. i 27.03 widziano 1 imm. w dolinie Neru pod Kosewem i Chorzeplinem (ŁK, AK).

Bernikła rdzawoszyja. W dniu 22.03 spotkano 1 ad. w dolinie Neru k. Chorzeplin (ŁK – akceptacja KF). Jesienią obserwowana czterokrotnie na zbiorniku Jeziorsko: 30.10 – 1 juv. (AK, ŁK – akceptacja KF), 12.11 -3 os. (RW), 13.11 – 6 os. (AK) i 21.11 – 1 os. (TS – wszystkie 3 jeszcze bez akceptacji KF, brak dokumentacji foto.)

Kazarka rdzawa. W okresie 3.09 – 8.10 kilkakrotnie obserwowano pojedynczego ptaka na zbiorniku Jeziorsko (MW, KW, MK, MKo, GO, RW, PK, PP, KM, PiK).

Ohar. Wielokrotnie spotykany na zb. Jeziorsko i pobliskich stawach w Pęczniewie między 12.03 (ŁK), a 30.12 (SN, MS). Najliczniej odnotowany 13.03 – 23 os. (KS, SW). W dniu 3.07 odnotowano rodzinę z 6 pull. oraz dwie samodzielne grupy piskląt: 6 i 4 pull (AK). Poza Jeziorskiem obserwowany

tylko trzy razy: 20.03 – 2 pary w dolinie Słudwi k. Złakowa Kościelnego (MF, AK, ŁK), 23.03 – 1 os. na stawach w Walewicach (KŚ, PG) i 27.03 – 1 ad. na stawach w Borowie (TM).

Karolinka. W dniach 2.01 – 13.02 w Ozorkowie przebywała samica (KiTM – akceptacja KF), 29.01 obserwowano parę w Wojśławicach, gm. Zduńska Wola (AG- akceptacja KF), 7.10 samicę widziano w Rawie Mazowieckiej (PBo – akceptacja KF), a 12.11 stwierdzono także samicę w Łodzi na Stawach Stefańskiego (JKr, TJ – akceptacja KF). Kategoria E (pojaw nienaturalny).

Mandarynka. W dniach 25. i 27.10 obserwowano samicę na Młynku w Łodzi (TJ), a 14.11 i 2.12 widziano prawdopodobnie tego samego ptaka na stawie przy ul. Przędzalnianej w Łodzi (TS). Ponadto w dniu 12.11. obserwowano samicę na Stawach Stefańskiego (JKr, TJ)

Hełmiatka. Kilkakrotnie spotykano parę na stawach k. Sarnowa w dniach 30.03-18.04 (SK, SJ, TP, GK). Natomiast 2.05 obserwowano tylko samca, a na pobliskich stawach k. Bełdowa parę (RW). Wiosną widziano także pojedynczego samca w dniach 20.03 – 3.04 na stawach w Psarach (ŁK, AK, PMA, KŚ, PG, TM) oraz samicę 10.05 na stawach w Borowie (ŁK). Po sezonie lęgowym obserwowana na zb. Jeziorsko 23-28.08 - 1 samica/imm. k. Tomisławic (SK, TJ, RW, JW, RKu) i 26-28.10 – pierzący się samiec k. Brodni (SK, TJ).

Podgorzałka. Dnia 09.07. na zbiorniku Jeziorsko koło przepompowni Glinno sfotografowano samca (AM). W dniach 23-28.07 obserwowano 1 os. na osadnikach w Tomaszowie Maz. (SK), a 30.10 widziano samca na stawach w Walewicach (ŁM, PG, DK, PMA).

Ogorzałka. Między 11.11 i 25.12 kilkakrotnie notowana na zb. Jeziorsko, maksymalnie 6 samic/imm. 11.11 (TM, BL, PM, MC). Poza Jeziorskiem spotkana: 29.10 – 2 os. na stawach w Psarach (KŚ, PG, JKo), 30.10 – 2 samice/imm. na stawach Rydwan (ŁM, PG, DK, PMA), a w dniach 17.10 – 4.11 obserwowano 1 samicę/imm. na zalewie w Rawie Mazowieckiej (SK).

Edredon. W dniu 4.12 obserwowano imm. samca k. Skęczniewa na zb. Jeziorsko (AK). Natomiast 25. i 30.12 widziano stado 8 edredonów, w tym cn. 2 imm. samce w okolicach Popowa-Brodni na Jeziorsku (PB, SN, MS). Stado przebywało na zbiorniku także w styczniu 2012 r.

Lodówka. Dwukrotnie spotykana k. Pęczniewa na zb. Jeziorsko: w dniu 5.11 widziano 1 os. (AK, RS), a 24.11 dwa ptaki (SK).

Markaczka. W dniu 30.10 obserwowano 2 samice/imm. na stawach w Walewicach (ŁM, PG, DK, PMA).

Uhla. Kilkakrotnie spotykana na zb. Jeziorsko w okresie 11.11 – 25.12, przy czym maksymalnie 24 os. widziano 24.11 (SK). Ponadto 11.12 odnotowano 1 samicę/imm. na stawach w Psarach (KŚ, PG, PGr).

Szlachar. W dniu 20.03 obserwowano samca na stawach w Chociwiu

(SK), 20.11 odnotowano 4 ptaki w upierzeniu samicy na zb. Sulejowskim (MW, MKo), a 30.12 spotkano samca na zb. Jeziorsko (SN, MS).

Bażant srebrzysty. W dniu 28.10 widziano samicę w Lesie Łagiewnickim (MZ – akceptacja KF). Kategoria E (pojaw nienaturalny).

Nur rdzawoszyi. Trzykrotnie spotykany na zb. Jeziorsko: 30.10 i 5.11 – 2 os. (AK, ŁK, RS) oraz 11.11 – 1 juv. (TM, TJ i inni).

Nur czarnoszyi. W dniu 18.04 widziano ptaka w szacie godowej na zb. Joachimów-Mogiły (ŁK), 5.11 spotkano 1 os. na zb. Jeziorsko (AK, RS), a 11.11 widziano 2 os. na zb. Sulejowskim (MW, MK).

Kormoran mały. W dniu 1.04 obserwowano dorosłego osobnika k. Glinna na zb. Jeziorsko (TJ, RW – akceptacja KF).

Ślepowron. W dniu 16.08 widziano młodego ptaka k. Glinna na zb. Jeziorsko (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ).

Czapla nadobna. W dniach 13.08 – 15.09 regularnie obserwowano 1-2 os. na zbiorniku Jeziorsko (AK, Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ, ŁK, TJ, SK, JW, RKu, PP, KM, RWa, TM).

Czapla biała. W czerwcu stwierdzono gniazdowanie 16 par na zbiorniku Jeziorsko (TJ i inni – akceptacja KF). Wyjątkowo nie odnotowano zimowania. Pierwszą czaple spotkano 20.02 na zb. Jeziorsko (TJ, AK, ŁK). Wiosną najliczniej obserwowana 1.04 na Jeziorsku – 60 os. (TJ). W okresie pozalęgowym rekordową koncentrację stwierdzono 10.09 na zb. Jeziorsko – 480 os. (TJ). Największe zgromadzenia poza Jeziorskiem: 6.10 – 100 os. na stawach w Psarach (SK), 2.10 – 86 os. na stawach w Walewicach (KŚ) i 16.10 – 56 os. na zb. Sulejowskim (MW).

Czapla purpurowa. W dniu 13.08 obserwowano młodego osobnika na stawach w Bartodziejach, gm. Masłowice (MW, MK).

Warzęcha. W dniu 23.10 stwierdzono 1 imm. na stawie Okręt (AK, KiTM – brak jeszcze akceptacji KF, dokumentacja foto.).

Kania czarna. W dniu 17.05 i 15.08 widziano pojedyncze osobniki k. Sadykierza, gm. Rzeczyce (SK). Ponadto 29.03 widziano 1 os. w dolinie Bzury k. Goślubia (RS).

Kania ruda. W lipcu stwierdzono po raz pierwszy na Ziemi Łódzkiej lęg tego gatunku – gniazdo z 2 juv. znaleziono w pow. łęczyckim (TJ, DA, JG). Pierwszy przypadek lęgu ma prawdopodobnie związek ze wzrostem liczebności tego gatunku w kraju, co powiązane jest także z obserwowanym wzrostem liczby stwierdzeń w regionie w ciągu ostatnich kilku lat. W 2011 roku obserwowana jeszcze 10 razy: aż 5.krotnie odnotowana w dolinie Bzury - w trzeciej dekadzie marca dokonano dwóch obserwacji k. Zagaji i Kter (MN, GS), 17.06 ponownie k. Kter (TP), 13.08 imm. k. Orłowa (GK, TP), 20.08 imm. k. Goślubia (MSt); poza doliną Bzury odnotowana: 13.04 k. Szadku (BL, GSo), 25.06 w Łodzi nad

Arturówkiem (ZW), 11.08 k. Bartoszkówki w gm. Rzeczyca (SK), 12.08 między Piotrkowem Tryb., a Rozprzą (AK) oraz 5.09 k. Babskaw gm. Biała Rawska (SK, PBo).

Błotniak stepowy. Dokonano aż trzech obserwacji zaakceptowanych przez KF. Wszystkie dotyczą dorosłych samców: 31.03 k. Gałkowiec Starych w gm. Kamieńsk (MKo), 11.04 w dolinie Słudwi pod Złakowem Kościelnym (RT) oraz 10.09 k. Chełma w gm. Masłowice (MW, MKo). Dotychczas stwierdzono błotniaka stepowego tylko raz na Ziemi Łódzkiej.

Orlik krzykliwy. W dniu 28.05 obserwowano 2 imm. w dolinie Bzury k. Goślubia i Kter (MN, GS, TP), a 17.09 widziano 1 os. nad zbiornikiem Jeziorsko (RW, TI).

Kobczyk. W dniu 8.05 w dolinie Pilicy k. Obdzieża obserwowano aż 16 os. (MW), ponadto 11.09 widziano 1 juv. k. Sadykierza (SK).

Drzemlik. W dniu 9.01 widziano samicę/imm. w dolinie Bzury k. Kter (SP, GK, TP), w dniach 28-30.09 obserwowano samicę/imm. k. Brzozowa w gm. Rzeczyca, a 10. i 14.10 k. Sadykierza widziano 1 os. (SK), ponadto 27.11 napotkano 1 os. na stawach w Pęczniewie (KMi).

Sokół wędrowny. Zimującego ptaka widziano 23.01 nad Rzgowem pod Łodzią (ŁK). Wiosną stwierdzony raz – 15.04 obserwowano dorosłego ptaka na zb. Jeziorsko (PM, BL). Jesienią wielokrotnie obserwowano młode i dorosłe ptaki na Jeziorsku między 25.09 (TP, GK) i 4.12 (AK), maksymalnie stwierdzono 1 ad. i 2 juv. 17.10 (TP, GK). Ponadto w dniu 14.10 widziano dorosłego ptaka na stawach w Chociwii (SK).

Ostrygojad. W dniu 28.05 obserwowano 1 os. na zb. Jeziorsko (RW). W dniach 16-28.08 obserwowano pojedyncze osobniki na zb. Jeziorsko (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ, AK, ŁK, SK, TJ, JW, RKu, PP, KM). Ponadto 31.07 widziano 1 ad. na osadnikach w Tomaszowie Mazowieckim (PKo).

Sieweczka morska. Dokonano pierwszego stwierdzenia tego gatunku na terenie Ziemi Łódzkiej – 19.08 na zbiorniku Jeziorsko obserwowano 2 os. (SN, SKa – akceptacja KF).

Siewka złota. W dniach 13-23.04 obserwowano rekordowo duże stado na stawach w Borowie liczące maksymalnie 6330 os. 16.04 (PM, ŁK, AK, TM, RW).

Biegus rdzawy. Wielokrotnie obserwowany na zb. Jeziorsko w okresie 23.08 – 18.09 na zb. Jeziorsko (TJ, SK, Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ, RWa, RW) maksymalnie do 15 os. 28.08 (JW, RKu, PP, KM) i cn. 12 juv. w dniu 4.09 (TM, AK). Ponadto 28.08 odnotowano 2 juv. na osadnikach w Tomaszowie Mazowieckim (SK).

Piaskowiec. Regularnie spotykany na zb. Jeziorsko w okresie 13.08 - 2.10 do 3 os. (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ, AK, JW, RKu, RWa, RW, TM, ŁM, PMa, KK, RK).

Biegus płaskodzioby. W dniach 14-23.08 kilkakrotnie widywano do 3 os.

na zb. Jeziorsko (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ, AK, ŁK, TJ). Ponadto 2.08 spotkano 1 ad. na osadnikach w Tomaszowie Mazowieckim (SK).

Bekasik. Wiosną odnotowany w dniu 10.04 – 1 os. na zb. Jeziorsko (RW). Jesienią stwierdzony: w dniu 16.10 – 1 os. na zb. Joachimów-Mogiły (MN), 29. i 30.10 – 1 os. k. Brzozowa w gm. Rzeczyca oraz 8.11 – 2 os. tamże (SK).

Szlamnik. W dniach 4-30.09 wielokrotnie spotykano na zb. Jeziorsko do 3 os. (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ, AK, TM, ŁM, PMA, ŁK).

Kulik mniejszy. Stwierdzony dwukrotnie: 7.05 – 2 os. na stawach w Borowie (AK, ŁK) oraz 16.08 – 3 os. na zbiorniku Jeziorsko (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ).

Brodziec pławny. W dniu 28.08 obserwowano 1 os. na zb. Jeziorsko (JW, Rku, PP, KM), natomiast 2. i 6.09 widziano tamże 4 os. (RWa, AP, KKa).

Kamusznik. Wiosną stwierdzono dwukrotnie po 1 os. – 19.05 na stawach w Pęczniewie (MPi) i 21.05 na stawach w Borowie (AK, ŁK). Jesienią regularnie spotykany na zb. Jeziorsko w okresie 17.08 – 30.09 do 3 juv. (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ, TJ, SK, AK, TM, RW, ŁK). Ponadto w dniu 28.08 odnotowano 1 os. na osadnikach w Tomaszowie Mazowieckim (SK).

Płatkonóg szydłodzioby. Obserwowany dwukrotnie: 9.08. – 1 juv (AM) i 13.08 – 1 juv. na zb. Jeziorsko (AK) oraz 10.09 – 1 os. na stawach w Borowie (TM).

Mewa trójpalczasta. Dokonano dwóch stwierdzeń, obu na zb. Jeziorsko: 11.11 – 1 imm. między Ostrowem Warckim, a Miłkowicami (BL, PM, TM, MC – akceptacja KF) oraz 13.11 – 2 imm. k. Brodni (MF – brak jeszcze akceptacji KF, dokumentacja foto.).

Mewa czarnogłowa. W dniu 13.03 widziano 1 ad. na stawach w Chociwii (SK), natomiast w okresie polęgowym kilkakrotnie spotykana na tamie zb. Jeziorsko: 31.07 – 2 juv. (AK), 3.08 – ad, 6.08 – 1 ad. oraz 2 juv. (TI). Ponadto 27.08 stwierdzono młodego ptaka na cofce (AK).

Mewa żółtonoga. Wiosną obserwowana tylko 2 razy: w dniu 19.04 po 1 ad. o cechach ssp. fuscus widziano na stawie Okręt i Rydwan (ŁK). Jesienią wielokrotnie notowana na zb. Jeziorsko: podgatunek nominatywny odnotowano tylko 3-4.12 – 1 os. w 3 roku życia (SN, AK); jasnopłaszczowe dorosłe osobniki widziano w dniach 28.10, 11.11 (TJ), 12.11 (RW), 21.11 (TS), 2.12 (SK), 4.12 (AK), 24.12 (AK, ŁK, GO), 26.12 i 27.12 (GO), ponadto 27.12 widziano także jasnopłuszczową mewę w 3 r.ż. (GO). Prawdopodobnie większość powyższych obserwacji dotyczy tego samego osobnika wykazującego cechy zachodnich podgatunków. Trzykrotnie spotykano także mewy w 1 roku życia – 6.08 – 1 os. (TI) oraz po dwa osobniki 30.10 (ŁK, AK) i 27.12 (GO). Poza Jeziorskiem spotykana jesienią: w dniu 23.10 – 1 juv. na stawach w Psarach (TJ, AK) oraz 2. i 11.10 – 1 juv. na stawach w Chociwii (SK).

Rybitwa wielkodzioba. Dwukrotnie spotykana wiosną: 19.04 – 2 ad. na stawie Rydwan (ŁK) i 13.05 – 3 ad na stawach w Pęczniewie (TM). Jesienią wielokrotnie spotykano do 4 os. na zb. Jeziorsko w okresie 21.08 - 11.09 (TJ, SK, AK, RWa, RW, Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ).

Rybitwa popielata. W dniu 2.09 spotkano 1 juv. na stawach w Zgniłym Błocie (MF – akceptacja KF).

Rybitwa białoczarna. W kolonii na zb. Cieszanowice 19.06 policzono 12 gniazd (MW, MKo). Ponadto obserwowana 6 razy: 10.05 – 1 os. na zb. Joachimów-Mogiły i 2 os. na stawach w Borowie (ŁK), 14.05 – 2os. na rozlewiskach k. Podjeziora w gm. Kamieńsk (MW, MKo), 29.05 i 5.06 – 2 os. na zb. Sulejowskim (MW), 24.07 – rodzina z 2 juv. na zb. Jeziorsko (ŁK, AK).

Siniak. Dokonano ponad 20 obserwacji w okresie luty-październik. Największe stada spotykano: w dniach 19-24.02 na polach k. Jeziorska – 12-15 os. (SL, RK, TJ, AK, ŁK, SK) i 24.06 na stawach w Krzemienicy gm. Czerniewice – 17 os. (SK).

Kraska. Na początku czerwca obserwowana z jadącego pociągu między Pływią, a Makowem na trasie Łódź-Warszawa (JH).

Dzięcioł biały. Czterokrotnie spotykano w Skierniewicach pojedyncze osobniki w dniach: 2.01, 17.02, 13.03 i 25.10 (MN).

Świergotek rdzawogardły. Trzykrotnie spotykano 1-2 os. na polach k. Sadykierza w dniach 4-16.10 (SK).

Siwerniak. W ostatnich dniach grudnia pojedynczego ptaka napotkano na zb. Jeziorsko (GO).

Drozd obrożny. W dniu 2.05 pojedynczy ptak był widziany w Łodzi na ogródkach działkowych k. Modrzewia (MZ).

Wójcik. Śpiewającego samca stwierdzono w dniu 27.05 w dolinie Rawki k. Dolecka Starego (TJ – akceptacja KF).

Muchołówka białyja. Dwukrotnie obserwowano samce na terenie Łodzi: 23.04 na Helenówku (TS, JS) i 3.05 w Lesie Łągiwnickim (JF).

Wąsatka. Poza terenem pradoliny warszawsko-berlińskiej odnotowana kilkakrotnie: 30.09 – 2 os. na stawach w Pęczniewie (ŁK), 14.10 – 6 os. na stawach w Krzemienicy i 3 os. na stawach w Chociwii (SK) oraz 11.11 stadko w dolinie Neru k. Poddębic (KK).

Orzechówka. Ponownie spotykana w Ożarowie: 28.02 i 16.04 (PA).

Czarnowron. Od marca do czerwca obserwowano samicę w parze z samcem wrony siwej w Łodzi w parku Poniatowskiego (PM, ŁK, TK, TS, TJ, RWi). Para przystąpiła do lęgów i 27.06 obserwowano młodego ptaka o

cechach mieszańca (PM – brak jeszcze akceptacji KF; brak dokumentacji foto. mieszańca). Ponadto kilkakrotnie jesienią spotykany na zb. Jeziorsko: 11.09 (SL, RK, KK), 2.10 (KK, RK), 26.10 (SK) i 27.12 (GO).

Pasterz. Dokonano pierwszego stwierdzenia na terenie Ziemi Łódzkiej – w dniu 22.05 obserwowano dorosłego ptaka na stawach w Wale, gm. Czerniewice (SK – akceptacja KF).

Rzepołuch. W dniu 26.12 k. zapory zb. Jeziorsko widziano stado 100 os. (KK).

Śnieguła. Obserwowana trzykrotnie: 8.03 – 15 os. koło Dzierlina w gm. Sieradz (SK), 9.03 – 1 os. na zb. Jeziorsko (TS) oraz w ostatnich dniach grudnia 1 os. na Jeziorsku (PB, GO).

AG – Ala Górna, AK – Anna Kleszcz, AM – Adam Mańka, AP – Anna Piasecka, BL – Bartosz Lesner, DA – Dariusz Anderwald, DK – Dawid Kozłowski, GK – Grzegorz Kielnierowski, GO – Grzegorz Orłowski, GS – G. Sawicki, GSo – G. Sokalczuk, JF – Jan Fuss, JG – Jakub Grabowski, JH – Janusz Hejduk, JK – Jarosław Krajewski, JKo – Janusz Kopik, JKr – Jakub Kronenberg, JS – Joanna Stoszek, JW – Jacek Wyrwał, KiTM – Krystyna i Tadeusz Musiał, KK – Kacper Kowalczyk, KKa – Krzysztof Kaczmarek, KS – Karolina Szawdzin, KŚ – Kamil Ślusarski, KM – Krzysztof Myśliwiec, KM i – Katarzyna Mikicińska, KW – Katarzyna Wieteska, ŁK – Łukasz Krajewski, ŁM – Łukasz Matyjasiak, MC – Mateusz Cichy, MF – Marcin Faber, MK – Marcin Kaźmierczak, MKo – Marcin Kociniak, MN – Mirosław Nowicki, MP – Michał Przybysz, MPi – Marcin Piekarski, MS – Michał Skąpski, MSt – Michał Stanecki, MW – Marcin Wężyk, MWi – Marcin Wierzbicki, MZ – Marek Zieliński, PA – Paweł Antoniewicz, PB – Paweł Białomyzy, PBo – Przemysław Boguszewski, PG – Paweł Głowacki, PGr – Piotr Gryz, PK – Paweł Kozanecki, PiK – Piotr Kozanecki, PKo – Paweł Kołodziejczyk, PM – Piotr Minias, PMa – Piotr Malik, PP – Przemysław Pasikowski, RK – Rafał Kowalczyk, RKu – Roman Kubacki, RS – Ryszard Sąsiadek, RT – Robert Tęcza, RW – Radosław Włodarczyk, RWa – Rafał Wałęcki, RWi – Rafał Wiktorowski, SJ – Sławomir Jankowski, SK – Szymon Kielan, SKa – Sławomir Karpicki, SL – Sylwester Lisek, SN – Sergiusz Niziński, SP – Stanisław Pluta, SW – Sebastian Włodarczyk, TI – Tomasz Iciek, TJ – Tomasz Janiszewski, TK – Tomasz Kłys, TP – Tomasz Przybyliński, TS – Tomasz Stoszek, ZW – Zbigniew Wojciechowski

Wyniki obrączkowania ptaków na zbiorniku Jeziorsko w roku 2011

Tomasz Iciek
Anna Piasecka
Sekcja Ornitologiczna
SKNB UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

Piotr Minias
Radosław Włodarczyk
Zakład Dydaktyki Biologii i
Badania
Różnorodności Biologicznej UŁ
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź

W dniach 06.08 – 21.09 miał miejsce kolejny, 23-ci już sezon obrączkowania ptaków wodno-błotnych na cofce Zbiornika Jeziorsko. Przez cały czas obóz działał w tradycyjnym miejscu tj. na wyspie koło wsi Glinno. Łącznie w roku 2011 złapaliśmy 994 ptaki należące do 47 gatunków. Pod względem ilościowym i gatunkowym był to rok gorszy od poprzedniego. Jednak patrząc na ilość schwytych ptaków siewkowych sytuacja przedstawia się zgoła odmiennie. W sumie schwymano 551 siewek (Tab. 1). Możliwe to było głównie w wyniku ciągłego chwytania ptaków nie tylko przy pomocy pułapek potocznie zwanych wackami, ale również sieci ornitologicznych. Wykorzystanie odsłaniających się łąch błota w miejscach uprzednio dla nas niedostępnych pozwoliło na wcześniejsze niż przed rokiem rozpoczęcie odłowów. W efekcie złapano większą ilość przelotnych łączaków niż to miało miejsce w ciągu dwóch ostatnich lat. Wzrost ilościowy w stosunku do roku poprzedniego zanotował również bekas. Na uwagę zasługuje również duża liczba zaobrączkowanych piskliwców, batalionów oraz biegusów krzywodziobych. Gatunki te przez ostatnie kilka lat łapały się w niewielkich ilościach (zwłaszcza piskliwiec i biegus). Drugi rok z rzędu dopisały brodźce śniade. Dla przykładu w ciągu jednego dnia schwymano aż 10 osobników. Z pozostałych ptaków wodno-błotnych schwymano 31 osobników należących do 4 gatunków (Tab. 2). To niestety drugi rok z rzędu, gdy nie schwyaliśmy prawie ani jednego chruściela (w ub. roku przez cały sezon złapano tylko 2 kropiatki). Faktem godnym odnotowania jest złapanie aż 6 krakw oraz 5 śmieszek.

Zdecydowanie mniej udało się w tym roku złapać ptaków wróblowych. Przez cały czas trwania obozu zaobrączkowano 412 ptaków wróblowatych z 26 gatunków. Niski poziom wody spowodował, że noclegowisko jaskótek, czyli grupy najczęściej obrączkowanej w ostatnich latach, znajdowało się z dala od obozu. W sieci wpadło tylko 135 dymówek, 4 oknówki i 2 brzegówki.

Dobre wyniki odłowów przyćmił niestety fakt wystąpienia epidemii botulizmu na zbiorniku. Poczynając od początku sierpnia rozpoczęła się masowa śmierć ptaków głównie kaczek i łysek. Wraz z rozwojem epidemii zatrucie toksynami *Clostridium botulinum* zaczęto obserwować wśród ptaków siewkowych (łączak i kszyk, lęgowe koło Tomisławic rybitwy białowąse) oraz ptaków drapieżnych odżywających się padającymi kaczkami. Po okresie ponad miesiąca z początkiem września przypadki chorych ptaków stały się coraz radsze. W połowie miesiąca nie obserwowano już nowych przypadków chorych lub martwych ptaków. Przez cały czas trwania epidemii szacuje się, że na zbiorniku padło kilkaset ptaków głównie kaczek (krzyżówek i cyraneczek), łysek i ptaków siewkowych.

Bardzo serdecznie dziękujemy wszystkim, którzy mieli swój udział w pracach obozowych. Jednocześnie zachęcamy do wzięcia udziału w nadchodzącym sezonie.

Biuletyn Faunistyczny Polski Środkowej

Tab. 1. Wyniki chwytania ptaków siewkowatych na zbiorniku Jeziorsko.

GATUNEK	1989-2006	2007	2008	2009	2010	2011	SUMA
Łęczak	6 697	288	350	60	10	181	7 586
Kszyk	5 459	62	348	258	49	145	6 321
Piskliwiec	1 338	7	-	8	3	40	1 396
Batalion	574	36	16	25	4	75	730
Biegus zmienny	445	48	2	115	11	24	645
Czajka	293	-	7	4	-	10	314
Biegus malutki	201	25	1	2	-	10	239
Krwawodziób	202	5	2	4	-	9	222
Sieweczka rzeczna	183	-	-	-	-	-	183
Biegus krzywodzioby	122	10	1	2	-	22	157
Sieweczka obrozna	100	12	4	31	-	5	152
Samotnik	120	-	4	6	4	1	135
Kwokacz	65	-	-	3	5	3	76
Brodziec śniady	38	-	3	2	13	14	70
Biegus mały	63	-	-	-	-	6	69
Biegus płaskodzioby	27	-	-	-	-	3	30
Kamusznik	11	-	-	-	-	1	12
Płatkonóg szydłodzioby	10	1	-	-	-	-	11
Dubelt	5	-	-	-	3	-	8
Biegus rdzawy	4	-	-	-	-	2	6
Brodziec pławny	5	-	-	-	-	-	5
Rycyk	4	-	-	-	-	-	4
Kulik wielki	2	-	-	-	-	-	2
Bekasik	2	-	-	-	-	-	2
Siewnica	1	1	-	-	-	-	2
Terekia	1	-	-	-	-	-	1
RAZEM	15 972	495	738	520	102	551	18 378

Tab. 2. Wyniki chwytania ptaków wodno-błotnych na zbiorniku Jeziorsko.

GATUNEK	1989-2006	2007	2008	2009	2010	2011	SUMA
Cyraneczka	564	36	130	47	50	18	845
Wodnik	122	64	11	10	-	-	207
Kropiatka	107	25	8	10	2	-	152
Cyranka	104	12	3	18	11	2	150
Krzyżówka	116	16	4	1	3	-	140
Rybitwa rzeczna	103	-	-	-	-	-	103
Rybitwa białowąsa	7	81	3	-	-	-	91
Kokoszka	44	25	1	1	-	-	71
Śmieszka	51	-	-	1	-	5	57
Łyska	48	5	1	2	-	-	56
Łabędź niemy	17	1	24	3	-	-	45
Rybitwa czarna	9	-	14	15	4	-	42
Perkozek	18	2	1	9	6	-	36
Krakwa	22	-	-	-	1	6	29
Zausznik	16	-	-	1	-	-	17
Błotniak stawowy	8	-	-	-	-	-	8
Bąk	3	3	-	-	-	-	6
Zielonka	3	2	-	-	-	-	5
Rybitwa białoczelna	5	-	-	-	-	-	5
Bączek	-	-	1	1	1	-	3
Perkoz dwuczuby	3	-	-	-	-	-	3
Mewa mała	1	-	-	-	1	-	2
Płaskonos	2	-	-	-	-	-	2
Głowienka	1	-	-	-	-	-	1
Czernica	1	-	-	-	-	-	1
Świstun	-	-	1	-	-	-	1
Gęgawa	-	-	-	1	-	-	1
RAZEM	1 375	272	202	120	79	31	2 079

Jak określić, ile warte są bociany w bocianich wioskach?

Mikołaj Czajkowski
Marek Giergiczny
Uniwersytet Warszawski

Jakub Kronenberg
Uniwersytet Łódzki

Piotr Tryjanowski
Uniwersytet Przyrodniczy
w Poznaniu

Bociany, podobnie jak większość elementów przyrody, stanowią przykład tzw. dóbr nierynkowych, czyli takich, które nie są przedmiotem obrotu na rynku. Tymczasem współczesna ekonomia postuluje, że wartość wyraża się w cenach rynkowych. Tak rozumiana wartość uzasadniona jest użytecznością dóbr, czyli korzyścią, jaką konsument odnosi dzięki konsumpcji danego dobra. Według neoklasycznej teorii ekonomii, nie ma wartości nic, co bezpośrednio lub pośrednio nie służy zaspokajaniu ludzkich potrzeb — łącznie ze środowiskiem przyrodniczym. Czy jednak bociany, mimo że nie są przedmiotem obrotu na rynku, nie służą zaspokajaniu ludzkich potrzeb? Bocian biały pełni szczególną rolę w Polskiej kulturze i tradycjach, w literaturze, a nawet w codziennym życiu (Lewandowski i Radkiewicz 1991; Dolata 2006). Na dodatek blisko ¼ światowej populacji bocianów białych gnieździ się w Polsce. Bociany przyciągają uwagę ludzi, co szczególnie dobrze można zaobserwować w „bocianich wioskach” — koloniach bociana białego, które stanowią turystyczną atrakcję. W przypadku bocianich wiosek, bociany zaspokajają potrzeby człowieka związane z turystyką i rekreacją. Odwiedzający bocianie wioski gotowi są przyjeżdżać do nich z dużych odległości, żeby móc obserwować bociany w tych spektakularnych okolicznościach. Wykorzystując ten fakt, można spróbować oszacować, jaką wartość mają bociany w bocianich wioskach jako atrakcja turystyczna.

Istnieje szereg metod wyceny dóbr nierynkowych, pozwalających określić przybliżoną wartość tych dóbr, które nie mają cen rynkowych (por. Czajkowski 2010). Jedną z grup takich metod wykorzystuje tzw. rynki zastępcze, które są powiązane z istnieniem danego dobra nierynkowego. Klasycznym przykładem takiej metody jest metoda kosztu podróży. Aby dotrzeć do bocianie wioski, odwiedzający muszą ponieść koszt. Fakt, że ten koszt ponoszą, świadczy o tym, że bociany mają dla nich wartość — są dla nich warte co najmniej tyle, ile ludzie płacą, by dotrzeć do bocianie wioski. Dane dotyczące kosztu podróży muszą oczywiście zostać poddane analizie ekonometrycznej, uwzględniającej zróżnicowane cechy odwiedzających i będącej podstawą ustalenia funkcji popytu na dane dobro. Metoda kosztu podróży była już kilkakrotnie wykorzystywana do wyceny ptaków, a właściwie miejsc odwiedzanych ze względu na przebywające w nich ptaki. Przykładem mogą być badania przeprowadzone w

- Pembroke, Ontario, Canada (Clark 1987), gdzie turystyczną atrakcję stanowiło noclegowisko ogromnych ilości jaskółek (do 150 000);
- Parku Narodowego Kuşçenneti nad jeziorem Manas w Turcji (Gürlük i Rehber 2008), jednego z popularnych miejsc obserwacji ptaków w tym kraju;
- dwóch rezerwatów w Izraelu (Becker et al. 2010), w których szczególnie istotną atrakcją są sępy płowe;
- zatoki Delaware w Stanach Zjednoczonych, gdzie tysiące ptaków zatrzymują się w czasie migracji (Edwards, Parsons, i Myers 2011).

My tę samą metodę zastosowaliśmy do wyceny bocianów jako atrakcji

przyciągającej turystów do bocianich wiosek Kłopot i Żywkowo. Kłopot w 2011 roku odwiedziło ok. 800 turystów, Żywkowo – ok. 2850. W obu miejscowościach ankietowaliśmy odwiedzających, pytając ich m.in., skąd przyjechali, a także skąd pochodzą. Uzyskaliśmy odpowiedzi od 700 osób. Wstępne wyniki opracowane na razie tylko dla Żywkowa wskazują, że średnia nadwyżka konsumenta, czyli korzyść, jaką odwiedzający odnoszą dzięki odwiedzeniu bocianie wioski wynosi 200 zł (a jeśli dodatkowo oprócz kosztu dojazdu uwzględnimy wartość czasu spędzonego w podróży, to korzyść można oszacować na 408 zł). Całkowita korzyść, uwzględniająca wszystkich odwiedzających Żywkowo, wynosi w związku z tym ok. 570 000 zł (lub 1 160 000 zł z uwzględnieniem wartości czasu). Wyniki te podajemy tylko w celach orientacyjnych, ponieważ wymagają jeszcze bardziej szczegółowego dopracowania.

Wyniki wyceny mogą być podstawą dla analizy kosztów i korzyści tworzenia bocianich wiosek. Określiliśmy już korzyści społeczne, jakie się z nimi wiążą. Koszty wiążą się z prowadzeniem ekstensywnej gospodarki rolnej (jako koszty alternatywne intensywnej gospodarki rolnej lub zalesiania), a także tworzeniem infrastruktury turystycznej i utrzymaniem budynków, na których bociany zlokalizowały gniazda. Wyniki wyceny mogłyby także posłużyć do oszacowania strat społecznych, do których doszłoby, gdyby bocianie wioski z jakiegoś powodu przestały istnieć.

Bibliografia:

- Becker, Nir, Moshe Inbar, Ofer Bahat, i Yael Choresh. 2010. „Cost benefit analysis of conservation efforts to preserve an endangered species: The Griffon Vulture (*Gyps fulvus*) in Israel”. *Journal of Bioeconomics* 12 (1) (kwiecień): 55–70. doi:10.1007/s10818-010-9077-6.
- Clark, William R. 1987. „Economics and marketing of «Canada»s Capistrano”. W *The value of birds*, red. Antony William Diamond i Fern L. Filion, 31–48. ICBP Technical Publication 6. Cambridge: International Council for Bird Preservation.
- Czajkowski, Mikołaj. 2010. „Nierynkowe metody wyceny”. W *Wyzwania zrównoważonego rozwoju w Polsce*, red. Jakub Kronenberg i Tomasz Bergier, 14–16. Kraków: Fundacja Sendzimira.
- Dolata, Paweł T. 2006. „The White Stork *Ciconia ciconia* protection in Poland by tradition, customs, law, and active efforts”. W *The White Stork in Poland: studies in biology, ecology and conservation*, red. Piotr Tryjanowski, Tim H. Sparks, i Leszek Jerzak, 477–492. Poznań: Bogucki.
- Edwards, Peter E. T., George R. Parsons, i Kelley H. Myers. 2011. „The economic value of viewing migratory shorebirds on the Delaware Bay: An application of the single site travel cost model using on-site data”. *Human Dimensions of Wildlife* 16 (6): 435–444. doi:10.1080/10871209.2011.608180.
- Gürlük, Serkan, i Erkan Rehber. 2008. „A travel cost study to estimate recreational value for a bird refuge at Lake Manyas, Turkey”. *Journal of Environmental Management* 88 (4) (wrzesień): 1350–1360. doi:10.1016/j.jenvman.2007.07.017.
- Lewandowski, Andrzej, i Józef Radkiewicz. 1991. *Bocian w mowie i folklorze*. Zielona Góra: Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbińskiego.

Lista gatunków o których zbierane są informacje w kartotece regionalnej

1. Jeśli przy nazwie nie ma komentarza to interesują nas wszystkie stwierdzenia.
2. Komentarz [lęg. + zim.] oznacza, że zbieramy jedynie informacje o stanowiskach lęgowych oraz o przypadkach zimowania.
3. Komentarz [lęg.], oznacza że interesują nas tylko o stwierdzeniu stanowiska legowego.
4. Wszystkie obserwacje wymagające weryfikacji przez Komisję Faunistyczną prosimy nadsyłać wraz z numerem orzeczenia KF.

nury /wszystkie gatunki/ zausznik [lęg.+zim.] perkoz rogaty perkoz rdzawoszyi [lęg.+zim.] perkoz dwuczuby [lęg.+zim.] kormoran [lęg.+zim.] bąk [lęg.+zim.] bączek [lęg.] ślepowron czapla biała czapla siwa [lęg.] czapla purpurowa bocian czarny [lęg.] bernikle/wszystkie gatunki/ gęgawa [lęg.+zim.] gęś białoczelna łabędź krzykliwy łabędź mały ohar cyraneczka [lęg.] krakwa [lęg.+zim.] świstun [lęg.+zim.] rożeniec [lęg.+zim.] cyranka [lęg.+zim.] płaskonos [lęg.+zim.] hełmiatka podgorzałka kaczki morskie gągoł [lęg.] bielaczek szlachar nurogęs [lęg.] trzmiełojad [lęg.] kania czarna kania ruda bielik gadożer błotniak stawowy [lęg.] błotniak łąkowy [lęg.]	krogulec [lęg.] orlik orzeł przedni kobczyk drzemlik sokół wędrowny jarząbek cietrzew przepiórka [lęg.] kropiatka [lęg.] zielonka [lęg.] derkacz [lęg.] żuraw [lęg.] ostrzygojad szablodziób kulon sieweczka obróżna [lęg.] siewka złota siewnica biegusy/wszystkie poza b.zmiennym/ batalion [lęg.] bekasik kszyk [lęg.] dubelt słonka [lęg.] rycyk [lęg.] szlamnik rdzawy kulik mniejszy kulik większy [lęg.+zim.] krwawodziób [lęg.] brodziec pławny brodziec samotny [lęg.+zim.] kamusznik płatkonóg szydłodzioby wydrzyki, wszystkie gatunki mewa mała mewa śmieszka [lęg.] mewa pospolita [lęg.] mewa żółtonoga	mewa srebrzysta/białogłowa mewa siodłata rybitwa wielkodzioba rybitwa czubata rybitwa zwyczajna [lęg.] rybitwa białoczelna [lęg.] rybitwa czarna [lęg.] rybitwa białoskrzydła rybitwa białowąsa siniak płomykówka [lęg.] puchacz pójdźka [lęg.] sowa błotna żoła kraska dzieciół zielonosiwy dzieciół średni [lęg.] dzieciół biało grzbiety świergotek rdzawogardlisty siwerniak pliszka żółta (inne niż M.f. flava) pliszka górską pluszcz płochacz halny podróżniczek [lęg.] kłąskawka drozd obroźny droździk [lęg.] wodniczka [lęg.] zniczek [lęg.] muchołówka mała [lęg.] muchołówka białoszyja wąsatka orzechówka rzepołuż krzyżodziób świerkowy [lęg.] śnieguła
--	--	---

Patrzmy na kolorowe obrączki!!

W regionie łódzkim realizowanych jest obecnie kilka programów badawczych wykorzystujących kolorowe znakowanie ptaków jako jedną z metod zbierania informacji. Ptakom zakładane są na szyję obroże (łyski i łabędzie) lub na skok albo goleń plastikowe obrączki z indywidualnym kodem. W ten sposób znakowane są m.in. lęgowe kormorany, rybitwy zwyczajne i czaple białe na zb. Jeziorsko, łyski i dzwońce na terenie Łodzi oraz łabędzie nieme w całym regionie. Dla osób prowadzących badania wszelkie informacje, nawet dotyczące ptaków lęgowych przebywających w terytorium przez całą wiosnę, są cenne i warte zgłoszenia.

Dlatego apelujemy o zwrócenie uwagi na wymienione gatunki i przesyłanie obserwacji zarówno do koordynatorów badań,
za pomocą strony Sekcji Ornitologicznej SKNB UŁ
(www.ptaki.org.pl)
jak i Stacji Ornitologicznej w Gdańsku
(www.stornit.gda.pl).

